

Prihovor hlavného redaktora

Tento osobitný literárny útvar, v ktorom sa hlavný redaktor prihovára čitateľom v mene redakčnej rady a redakcie, nepatrí k našim pravidelným novoročným rituálom. Vo vedeckom časopise slovenských sociológov som ako hlavný redaktor využil túto možnosť iba v roku 1995 (č. 3), v roku 1998 (č. 1) a v roku 1999 (č. 1).

V prvom príhovore som ako nový hlavný redaktor formuloval niekoľko dôležitých cieľov, ktoré bude redakcia sledovať, aby sa z časopisu stal nástroj rozvoja sociologického myslenia na Slovensku a súčasne aj pomocník profesnej kariéry nových adeptov sociologickej vedy. Časopis súčasne uverejnil materiály (Roško, Szomolányiová, Faltán) zo sympózia venovaného 30. výročiu vzniku sociologického pracoviska v SAV, ale najmä z besedy za okrúhlym stolom redakcie, v ktorej sa po prvýkrát prezentovali niektoré historické dokumenty a spomienky aktérov procesu inštitucionalizácie sociológie.

V druhom príhovore som reagoval na to, že časopis Sociológia vstúpil v roku 1998 do svojho 30. ročníka. Vznikol a rozvíjal sa síce zásluhou ústavu, katedry a spoločnosti, ale neustále sa usiloval o vlastnú subjektivitu. Prejavovala sa a aj v súčasnosti sa prejavuje predovšetkým v úsilí nezostať iba „archívom“ toho, čo sa deje v spoločnosti a vedeckej komunite sociológov, ale v snahe byť prinajmenšom iniciátorom toho, čo je a môže byť predmetom sociologického diskurzu. Nie sú tu už iba besedy za okrúhlym stolom redakcie, ale už aj stabilne sa objavujúca rubrika Profily a interpretácie.

Tretí prihovor v roku 1999 reflektoval skutočnosť, že časť sociológov významnejšie začala ovplyvňovať spoločenské dianie ani nie tak v polohe politicko-straníckej a exekutívno-expertnej aktivity individuálnych osobností, ale začala sa prenášať do odbornej polohy strojcov volebných stratégií politických strán alebo ich komentátorov. Sociológia dostávala osobitný druh „image“, ktorý dosť významne ovplyvňoval reakciu občianskej verejnosti na uskutočňovanie sociologických empirických výskumov.

Tento prihovor je vlastne prvou príležitosťou hovoriť o sociológii ako inštitucionalizovanej činnosti so 40 ročnou tradíciou, pričom sa uzavrela už aj dekáda jej rozvoja v nových politických i ekonomických podmienkach. Pokiaľ ide o časopis Sociológia, rád by som pripomenul, že sa nám podarilo prehĺbiť našu tradičnú neformálnu spoluprácu so Sociologickým časopisom (Praha) a rozšíriť ju aj na Studia socjologiczne (Warszawa) a Socjologiczne issledovanija (Moskva). Z iniciatívy nášho kolegu J. Muchu pripravili mladší poľskí sociológovia pre poľský sociologický časopis už druhú rozsiahlu recenziu nášho časopisu prostredníctvom jeho anglických čísiel. Pravda, je to skreslený pohľad, lebo nie všetko najlepšie, čo publikujeme, je to, čo je dostupné v anglickom jazyku. Ale postrehy našich poľských recenzentov v zásade vecne charakterizujú našu sociológiu ako prevažne empirickú s malou ambíciou o teoretickú reflexiu a inštitucionálnu analýzu prebiehajúcej spoločenskej transformácie.

Čitatelia Studii socjologicznych si v minulom roku (č. 3) iste s prekvapením všimli blok príspevkov venovaných prof. J. Szczepanskemu pri príležitosti jeho životného jubilea, ktoré sa stali príležitosťou nielen upozorniť na jeho záujem o problematiku mládeže. Interview, ktoré mi poskytol J. Szczepanski pre Sociológiu mládeže 70' - slovenskú ročenku pre teóriu a výskum mládeže, treba chápať ako jeden z mnohých prejavov kolegiálnych až priateľských vzťahov, ktoré sa udomácnili medzi sociológmi Poľska a Slovenska v procese inštitucionalizácie sociológie na Slovensku pred rokom 1964. Pripomenul by som, že prvé oficiálne vedecké stretnutie poľských a československých sociológov sa uskutočnilo na Slovensku (Dom vedeckých pracovníkov Slovenskej akadémie vied, Smolenice 10.-13.4.1967) a hlavné referáty predniesli J. Szczepanski a J. Pašiak. Prvú recenziu Studiji socjologicznych (ročník 1969) publikovala Sociológia - časopis slovenských sociológov v svojom druhom ročníku (1970, s. 320-327).

V interview možno nájsť niekoľko pohotových a aj v súčasnosti akceptovateľných charakteristík v tom čase citlivých otázok (kríza mládeže v kapitalistických a socialistických krajinách). Dnes, ako demonštrovali rokovania ISA RC 34 –sociology of Youth na svetovom kongrese v Brisbane (2002), je sociologický výskum mládeže a jeho reflexie mládeže v globálnych občianskych hnutiach integrálnou súčasťou úsilia sociológov o podporu svetového demokratického vládnutia.

Iba nedávno sme prijali v našej redakcii zástupcu časopisu SOCISS (Moskva) dr. N. Korovicynu a dohodli niekoľko vzájomne ústretočných krokov, ktoré by mohli zlepšiť vzájomnú informovanosť slovenských a ruských sociológov o sociologickej produkcii prostredníctvom publikovania recenzií

a prehľadov (pozri recenziu SI v tomto čísle Sociológie). V tomto príhovore by som iba zvýraznil, že charakteristika situačných obmedzení vedeckej tvorby pri hľadaní možností a pôsobnosti vedeckého časopisu Z. Toščenka v národnej sociologickej komunite je nám dosť blízka.

Časopis Sociológia v minulom roku pohotovo zareagoval na pohľad do zrkadla, ktorú slovenskej sociológii nastavujú najrozličnejšie európske či svetové sociologické podujatia. Predovšetkým to boli kongres ISA v Austrálii (Brisbane 2002) a Európskej sociologickej asociácie v Španielsku (Murcia 2003), ktoré naznačili, že naša fyzická neprítomnosť vlastne nikoho neprekvapuje. Naša marginalizácia nevyplyva ani tak z tejto skutočnosti, ale jednoducho z toho, že naše produkty sú nedostupné a nikto o nás vlastne nevie, ak nepublikujeme v medzinárodných sociologických časopisoch alebo publikáciách.

Redakcia preto iniciovala dva konkrétne kroky: Jedným z nich je vydanie publikácie *Slovak sociological review: Selected Articles 1995-2003* (ed. By Ladislav Macháček) na CD ROM nosiči. Druhým krokom je

prechod vydávania časopisu Sociológia aj on line na www stránke. Je to reakcia na to, že naša vedecká produkcia pôvodných sociologických textov už aj v anglickom jazyku má síce istú kvalitu a aj tematickú pestrosť, ale v konkurencii svetových, európskych či národných časopisov pri udržaní klasickej formy papierového časopisu a rastu nákladov poštovej prepravy prevyšujúcej dokonca jeho predajnú cenu nemá šancu preniknúť k širšiemu okruhu čitateľov.

V tomto roku časopis Sociológia iniciuje dve podujatia. Prvé z nich bude spoločná beseda zástupcov redakčných rád Sociologického časopisu (Praha) a Sociológie (Bratislava) s ústrednou témou o poslaní vedeckých časopisov v rozvoji vedeckého výskumu v sociológii. Uskutoční sa v rámci druhého stretnutia českých a slovenských sociológov po rozdelení Československa v roku 1993. Druhé podujatie toho istého typu sa bude venovať zástoju vedeckých spoločností v živote vedeckej komunity a bude reagovať na tézu kongresu ISA v Brisbane (2002) o tom, že národné sociologické vedecké spoločnosti sa dostávajú do krízy. Besedy sa zúčastnia predovšetkým predsedovia a tajomníci Slovenskej sociologickej spoločnosti pri SAV, ktorí pôsobili v týchto funkciách po roku 1989.

Nádejame sa, že naše iniciatívy sociologická komunita akceptuje a budú príležitosťou pre artikuláciu a diskusiu problémov, ktorých ujasnenie by pomohlo oživiť záujem širšej odbornej verejnosti o sociológiu prostredníctvom Sociológie.

Bratislava 21.1.2004

prof. Ladislav Macháček
hlavný redaktor